

Strokovni članek / Scientific article

PRIZADEVANJA PRIMARNIH PEDIATROV IN ŠOLSKIH ZDRAVNIKOV ZA POVEČANJE DELEŽA CEPLJENIH OTROK V SLOVENIJI

THE EFFORTS OF PRIMARY PEDIATRICIANS AND SCHOOL DOCTORS TO INCREASE CHILDREN'S VACCINATION RATES IN SLOVENIA

Š. Žnidaršič Reljič¹, D. Baš², A. Borinc Beden³, A. Cimperman⁴, J. Čuk Rupnik⁵, M. Ivankovič Kacjan⁶, A. Jagrič Friškovec⁷, A. Rus⁸, M. Seher Zupančič⁹, M. Tomšič Matic¹⁰, B. Vogrin¹¹

- (1) Služba za zdravstveno varstvo šolskih otrok in mladine, Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor, Maribor, Slovenija
- (2) Dispanzer za otroke in šolarje, Zdravstveni dom dr. Julija Polca, Kamnik, Slovenija
- (3) Zasebna pediatrična ordinacija, Mengeš, Slovenija
- (4) Ajda Cimperman - Pediatrična ordinacija, Ljubljana, Slovenija
- (5) Zdravstveni dom Logatec, Logatec, Slovenija
- (6) Zasebna otroška in šolska ambulanta, Lenart, Slovenija
- (7) Zdravstveni dom Celje, Celje, Slovenija
- (8) Zdravstveno varstvo predšolskih otrok, Zdravstveni dom Ljubljana, Ljubljana, Slovenija
- (9) Predšolski in šolski dispanzer, Zdravstveni dom Velenje, Velenje, Slovenija
- (10) Zdravstveni dom Medvode, Medvode, Slovenija
- (11) Ambulanta za otroke in šolarje Pedenjped, Lenart, Slovenija

IZVLEČEK

Zaradi nevdržnih razmer ob naraščanju števila nasprotnikov cepljenja, zaradi zmanjševanja deleža cepljenih otrok ter zaradi neukrepanja ustreznih ustanov in izbruhov ošpic v sosednjih državah smo se slovenski primarni pediatri in šolski zdravniki povezali v izjemnih prizadevanjih za povečanje deleža cepljenih otrok. Ugovor vesti dr. Bernarde Vogrin decembra leta 2016 nas je spodbudil, da smo preko spletne skupine »primarci« oblikovali dokument s pobudami za rešitev nastalih razmer, ki smo ga spomladi leta 2017 predstavili Zdravniški zbornici Slovenije (ZZS), Ministrstvu za zdravje (MZ), Nacionalnemu inštitutu za javno zdravje (NIJZ), Zdravstvenemu inšpektoratu Republike Slovenije (ZIRS), Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ), Zbornici – Zvezi in Razširjeni strokovni kolegij (RSK) za pediatrijo ter pridobili podporo vseh omenjenih ustanov. V okviru MZ deluje Delovna skupina za povečanje deleža cepljenih v Republiki Sloveniji, katere člani smo. Tvorno sodelujemo pri predlogih in izvajanju akcijskega načrta ukrepov in dejavnosti, ki so namenjeni komunikaciji, promociji ugodnih učinkov in dobrobiti cepljenja, izobraževanju strokovne javnosti, ozaveščanju splošne javnosti in prenovi zakonodaje s področja cepljenja. Našo pobudo za redno izobraževanje o cepljenju vseh zdravstvenih strokovnjakov sta sprejeli obe stanovski organizaciji ZZS in Zbornica – Zveza. Dejavno smo sodelovali pri nastanku dokumenta »The ECPCP Velenje Statement«, ki je osnova za pripravo zakonodajnih sprememb z namenom povečanja deleža cepljenih in priporočilo vsem evropskim primarnim pediatrom. Naša prizadevanja je podprl tudi predsednik države. S sodelovanjem, predanostjo in pogumom smo slovenski primarni pediatri in šolski zdravniki v zadnjem letu dosegli izjemen uspeh – povečanje deleža cepljenih otrok.

Ključne besede: delež cepljenih otrok, primarni pediatri, šolski zdravniki, prizadevanja.

ABSTRACT

Slovenian primary paediatricians and school doctors have joined together with exceptional efforts to increase children's vaccination rates due to the unbearable situation with the increase in the number of antivaccers and unvaccinated children, the inaction of the relevant institutions and measles outbreaks in neighbouring countries. Bernarda Vogrin's objection to the news in December 2016 prompted us to create a document through the „primaries“ website group with initiatives to solve the situation, which was presented to the Medical Chamber of Slovenia (ZZS), the Ministry of Health (MZ), the National Institute of Public Health (NIJZ), the Health Inspectorate of the Republic of Slovenia (ZIRS), the Ministry of Education, Science and Sport (MIZŠ), the Nurses and Midwives Association of Slovenia and the Extended Expert Council for Paediatrics in the spring of 2017. We gained the support of all these institutions. A Working Team was established as part of the Ministry of Health to increase vaccination coverage within the Republic of Slovenia, of which we are members. Together we are actively involved in the proposals and implementation of the action plan of measures and activities intended for communication, promotion of the positive effects and benefits of vaccination, education of the professional public, raising the awareness of the general public and the revision of legislation in the field of vaccination. Our initiative for regular education on the vaccination of all health professionals was accepted by both the professional organizations, the Medical Chamber of Slovenia (ZZS) and the Nurses and Midwives Association of Slovenia. We were active in establishing The ECPCP Velenje Statement, which is the basis for preparing legislative changes to increase the vaccination rate and a recommendation to all European primary paediatricians. Our efforts have also been supported by the President of Slovenia. With the cooperation, dedication and courage of the Slovenian primary paediatricians and school doctors, we have achieved remarkable success over the last year – an increase in children's vaccination rates.

Key words: children's vaccination rates, primary paediatricians, school doctors, efforts.

UVOD

Cepljenje je najpomembnejši, najbolj učinkovit in najbolj varen javnozdravstveni ukrep za preprečevanje pojava in širjenja nalezljivih bolezni. Je eden največjih uspehov v zgodovini medicine in hkrati tudi največji up medicine prihodnosti (1). Zaradi znižanja pojavnosti bolezni po uvedbi cepljenja in s tem izostankom soočenja z njimi je cepljenje postalo žrtev lastnega uspeha.

V Sloveniji je cepljenje proti devetim nalezljivim boleznim obvezno, a se delež cepljenih, posebej v zadnjih petih letih, vztrajno zmanjšuje. Leta 2016 je bilo z enim odmerkom trivalentnega cepiva proti ošpicam, mumpsu in rdečkam (OMR) cepljenih le še 92,3 % otrok do dopolnjenega 18. meseca starosti, kar je pod varnim območjem kolektivne imunosti (2). Vse več je nasprotnikov cepljenja, ki organizirano širijo nezaupanje v cepljenje, strah pred neželenimi učinki cepiv in informacije o načinih izogibanja obveznemu cepljenju. K povečanju dvomov o dobrobitih cepljenja so v zadnjih letih prispevale tudi spremenjene družbene razmere, splošno nezaupanje v državo, državne ustanove, znanost in stroko, odsotnost organiziranih državnih kampanj ter pomanjkanje spodbudnih medijskih prispevkov. V zadnjih letih je cepljenju zaupala le še manj kot polovica (47 %) mater otrok, vključenih v program cepljenja (3).

V tem obdobju so vse bolj pogosti izbruhi ošpic v sosednjih državah, kjer je bil delež cepljenih še nižji. V Evropi so v letu 2017 poročali o 21.315 bolnikih z ošpicami in kar 35 umrlih, kar je 400-odstotno povečanje glede na prejšnje leto (4).

Kljub številčnemu pomanjkanju in preobremenjenosti primarnih pediatrov in šolskih zdravnikov so nam državne ustanove naložile vso skrb za izvajanje pojasnilne dolžnosti in cepljenja ter velik delež obveznosti pri ozaveščanju javnosti. Z Zakonom o nalezljivih boleznih (ZNB) imamo hkrati tudi represivno vlogo z obvezno prijavo staršev ali skrbnikov

otrok, ki odklanjajo cepljenje, Zdravstvenemu inšpektoratu Republike Slovenije (ZIRS), kar onemogoča zaupanje in dobro sodelovanje z njimi (5).

ZAČETEK ORGANIZIRANIH PRIZADEVANJ PRIMARNIH PEDIATROV IN ŠOLSKIH ZDRAVNIKOV ZA IZBOLJŠANJE RAZMER NA PODROČJU CEPLJENJA

Primarni pediatri in šolski zdravniki smo razmere na področju cepljenja občutili kot veliko breme in stisko. Naša kolegica, pediatriinja dr. Bernarda Vogrin, je v Lenartu decembra leta 2016 na vrata svoje ambulante izobesila ugovor vesti, da bi z zmanjšanjem števila necepljenih otrok v svoji ambulanti zaščitila najbolj ranljive skupine hudo bolnih otrok in novorojenčkov. Do odločitve o ugovoru vesti je prišlo zaradi popolne nemoči zdravnika v sistemu, ki se na nove izzive in naloge prilagaja le s povečevanjem obveznosti izvajalcev zdravstvenih storitev ter brez pravega načrtovanja in resne pripravljenosti za sistemsko reševanje problemov. To dejanje je spodbudilo številne primarne pediatre in šolske zdravnike k organiziranim dejavnostim. Preko spletne skupine »primarci« s trenutno kar 280 člani smo predlagali pobude za rešitev nastalih razmer. V Strokovni skupini za primarno pediatrijo smo jih 11. 3. 2017 predstavili v dokumentu »Problematika obveznega cepljenja v Sloveniji«, v katerem smo zapisali naše dolžnosti (kot cepiteljev) ter pričakovane dejavnosti državnih ustanov za povečanje deleža cepljenih z izobraževanjem, spodbujanjem in promocijo cepljenja. Predlagali smo spremembo zakonodaje: omejitev vključitve necepljenih otrok zaradi nemedicinskih razlogov v vrtce, nekatere izobraževalne ustanove in organizirane prostočasne dejavnosti ter javnodostopno objavo deleža cepljenih otrok v vrtcih in šolah. Najbolj smo si želeli razbremenitve naše represivne vloge z omogočanjem prenosa podatkov o necepljenih na NIJZ preko elektronskega registra cepljenih oseb (eRCO). Dokument je v celoti podprlo Združenje za pediatrijo Slovenskega

zdravniškega društva (SZD) in nato še Razširjeni strokovni kolegij (RSK) za pediatrijo kot najvišji strokovni organ Ministrstva za zdravje (MZ).

K ustanovitvi Sekcije za primarno pediatrijo (SPP) Združenja za pediatrijo SZD nas je združila in spodbudila prav organizirana dejavnost na področju cepljenja. V okviru SPP na številnih področjih delujemo že od 1. 12. 2017 ter si prizadevamo za izboljšanje zdravstvenega varstva otrok in mladine ter pogojev dela primarnih pediatrov in šolskih zdravnikov.

SODELOVANJE Z ZDRAVNIŠKO ZBORNICO SLOVENIJE (ZZS)

Na našo pobudo in ob podpori predsednice ZZS dr. Zdenke Čebašek Travnik smo primarni pediatri in šolski zdravniki na seji Odbora za osnovno zdravstvo ZZS dne 1. 6. 2017 predstavili pereče probleme in predloge za izboljšanje razmer na področju cepljenja. Sodelovali so tudi strokovnjaki in odgovorni za področje cepljenja v državi: predstavniki Nacionalnega inštituta za varovanje zdravja (NIJZ), MZ, ZIRS, predstavnica projekta »Imuno« Društva študentov medicine Slovenije (DŠMS) ter urednik glasila ISIS.

Razen predstavitve problemov in pobud, zapisanih v dokumentu, smo opozorili na večletno nedelovanje Komisije za cepljenje MZ in nesmiselnost postopkov proti zdravnikom prijaviteljem, ki jih na pobudo nasprotnikov cepljenja vodi ZIRS. Predlagali smo, da v sodelovanju z NIJZ pripravimo letak, namenjen staršem, ki odklonijo cepljenje svojega otroka iz nemedicinskih razlogov, s priporočili o ravnanju ob sumu na nalezljivo bolezen ter podatki o tveganju in odgovornosti, ki ju sprejemajo s svojo odločitvijo.

Dogovorili smo se za dejavno promocijo cepljenja z vključitvijo spodbudnih vsebin o cepljenju v glasilu ISIS in v Biltenu ZZS ter izvajanje obveznih izobraževanj zdravnikov o cepljenju za nadaljšan-

je licence. Podali smo pobudo za povezovanje z Zbornico – Zvezo in izobraževanje o cepljenju vseh zdravstvenih delavcev, saj imamo ključno vlogo pri oblikovanju javnega mnenja. Za slovenske matere majhnih otrok so ključen in zaupanja vreden vir informacij o cepljenju še vedno zdravstveni delavci. Zdravnikom zaupa 85 % mater, medicinskim sestram pa 74 % (3).

Predstavili smo problem neodgovornega ravnanja nekaterih zdravnikov, ki z odsvetovanjem in širjenjem nezaupanja v cepljenje pomembno prispevajo k zmanjševanju deleža cepljenih. Za opredelitev stališča do tega problema smo kasneje zaprosili tudi Odbor za pravno-etična vprašanja ZZS.

Vsi udeleženci so podprli predlagane dejavnosti za ozaveščanje družbe in povečanje deleža cepljenih ter se obvezali k izboljšanju delovnih pogojev na področju primarne pediatrije in šolske medicine. Predstavniki MZ so v ta namen predlagali imenovanje interdisciplinarne delovne skupine v okviru MZ.

Z ZZS tudi odtlej vzorno sodelujemo in uresničujemo zastavljene cilje.

SODELOVANJE Z MINISTRSTVOM ZA ZDRAVJE (MZ)

Junija 2017 je bila na MZ ustanovljena Delovna skupina (DS) za oblikovanje ukrepov za spodbujanje deleža cepljenih v Republiki Sloveniji (RS), sestavljena iz predstavnikov MZ, NIJZ, ZIRS, specialistov medicine dela, prometa in športa, medicinskih sester, študentov medicine, primarnih pediatrov in šolskih zdravnikov.

Izdelali smo akcijski načrt ukrepov, ki ga izvajamo in redno dopolnjujemo. Dejavnosti so namenjene ozaveščanju, komunikaciji in izobraževanju splošne in strokovne javnosti, promociji ugodnih učinkov in dobiti cepljenja ter prenovi področne zakonodaje.

Izvedli smo medijske kampanje, na spletnih straneh NIJZ pa objavljamo novice in dokumente z navodili in priporočili o cepljenju (6).

Primarni pediatri in šolski zdravniki smo v letu 2017 spodbujali in izvedli množično akcijo prijav odklanjanja obveznega cepljenja otrok iz nemedicinskih razlogov na ZIRS, da bi vzpostavili seznam necepljenih otrok, ki ga v Sloveniji do takrat ni bilo. V letu 2017 je prijav 1236 in se je glede na prejšnja leta več kot potrojilo (7). Zaradi želje po ukinitvi represivne vloge zdravnikov cepiteljev spodbujamo zakonske spremembe, ki bi omogočile prijavo necepljenih zaradi nemedicinskih razlogov iz eRCA na NIJZ in uredile pravne podlage za prenos teh podatkov na ZIRS. Prizadevamo si za celovito prenovo postopka za ugotavljanje razlogov za opustitev cepljenja.

V sodelovanju z MIZŠ smo izobraževalnim ustanovam posredovali številna obvestila, priporočila in navodila o cepljenju. Sestali smo se z ravnateljji šol z najnižjim deležem cepljenih. Pripravljamo tudi zakonske spremembe za omejitev vključitve zaradi nemedicinskih razlogov necepljenih otrok v javne in javnofinancirane zasebne vrtce ter vpis v nekatere izobraževalne ustanove. S tem varujemo najbolj ranljivo populacijo hudo bolnih ter zaradi zdravstvenih vzrokov in starosti necepljenih oseb.

Vse zdravstvene ustanove v Sloveniji so prejele navodila za preverjanje cepilnega statusa zaposlenih in ukrepanje ob morebitnem pojavu ošpic. Spodbujamo tudi izobraževanje vseh zdravstvenih delavcev o cepljenju preko stanovskih organizacij ZZS, Zbornice – Zveze in SZD.

SODELOVANJE Z ZBORNICO ZDRAVSTVENE IN BABIŠKE NEGE SLOVENIJE – ZVEZO STROKOVNIH DRUŠTEV MEDICINSKIH SESTER, BABIC IN ZDRAVSTVENIH TEHNIKOV SLOVENIJE (ZBORNICO – ZVEZO)

Strokovno znanje zdravstvenih delavcev in njihov odnos do cepljenja je izjemnega pomena pri komunikaciji s starši in bolniki na vseh področjih zdravstva, ne le v pediatričnih in šolskih ambulanah. Člani DS za cepljenje SPP smo v sodelovanju z ZZS in Zbornico – Zvezo pripravili izhodišča za okrepitev in poglobitev strokovnega znanja o cepljenju za zdravstvene delavce. Dogovorili smo se glede uvrstitve strokovnih vsebin o cepljenju med obvezne vsebine izobraževanj za podaljšanje licence za vse zdravstvene delavce ter vključenost vsebin s področja cepljenja v izobraževalne programe na ravni srednjega in dodiplomskega izobraževanja. Predlagali smo pripravo zdravstvenovzgojnih vsebin o cepljenju v okviru Sekcije za promocijo zdravja in zdravstveno vzgojo v sodelovanju z NIJZ za zdravstvenovzgojne aktivnosti v osnovnih in srednjih šolah ter izvajanje izobraževanja o cepljenju v okviru Šole za starše. Svetovali smo, da naj obvezno cepljenje postane pogoj za vpis v izobraževalne ustanove za opravljanje poklicev v zdravstvu.

SODELOVANJE Z NACIONALNIM INŠTITUTOM ZA JAVNO ZDRAVJE (NIJZ)

V sodelovanju z NIJZ smo člani DS za cepljenje SPP pripravili več priporočil, ki so dostopna na spletnih straneh NIJZ: letak »Ne-cepljenje – tveganje in odgovornost«, »Priporočila in navodila za preverjanje cepilnega statusa dijakov in študentov,

ki opravljajo praktični pouk v zdravstvenih ustanovah«, »Priporočilo za preverjanje cepilnega statusa otroka ob izdaji potrdila o upravičenosti do udeležbe na zdravstvenem letovanju« ter »Priporočilo izvajalcem cepljenja za vabljenje otrok na obvezno cepljenje« (6).

Primarni pediatri in šolski zdravniki smo predlagali uvedbo šestvalentnega cepiva v dojenčkovem obdobju zaradi neusklajenosti s cepilnimi programi v državah Evropske unije in zaradi pričakovanega večjega deleža cepljenih otrok proti hepatitisu B ob manjšem številu potrebnih cepljenj. Zaradi boljše zaščite pred pnevmokoknimi okužbami smo predlagali zamenjavo desetvalentnega cepiva za trinajstvalentno konjugirano pnevmokokno cepivo.

Dejavno smo sodelovali pri pripravi strokovnih vsebin modula »Pregled cepljenja po programu eRCO«, ki omogoča prijavo necepljenih oseb na NIJZ in zapis opustitve ali odklonitve cepljenja. Vzpostavlja tudi beleženje neželenih učinkov po cepljenju in pregled cepilnega statusa oseb, kar je pomembno pri epidemiološkem spremljanju kontaktov (8).

SODELOVANJE Z EVROPSKO KONFEDERACIJO PRIMARNIH PEDIATROV (ECPCP)

Na srečanju ECPCP v Velenju 21. 10. 2017 smo slovenske pediatrije z izkušnjami in predlogi tvorno sodelovale pri oblikovanju priporočil evropskim primarnim pediatrom, kako v družbi kot celoti, politiki, medicinski stroki in pri starših spodbuditi pozitivno naravnost do cepljenja ter povečati delež cepljenih otrok in mladostnikov. Dokument smo poimenovali »The ECPCP Velenje Statement« (9).

SPODBUJANJE ZAKONODAJNIH SPREMEMB

Primarni pediatri in šolski zdravniki v DS za cepljenje pri MZ smo spodbujali in predlagali potrebne spremembe sedanje zakonodaje na področju cepljenja, ki jih je kot pomembne prepoznala tudi politika. V začetku leta 2018 so poslanci pripravili gradivo in posvetovanja za sprejem novele ZNB. Pri posvetovanjih delovnih skupin Državnega zbora in v Državnem svetu smo dejavno sodelovali tudi člani Sekcije za primarno pediatrijo.

S ključnimi predlaganimi zakonodajnimi spremembami bi odpravili represivno vlogo izvajalcev cepljenja, saj bi omogočili prijavo necepljenih zaradi nemedicinskih razlogov iz eRCA na NIJZ ter uredili pravno podlago za prenos teh podatkov na ZIRS. Staršem in skrbnikom bi spremenjeni zakon onemogočil vložitev predloga za opustitev cepljenja neposredno Komisiji za cepljenje MZ, omejil zaradi nemedicinskih razlogov necepljenim otrokom vključitev v javne in javno financirane zasebne vrtce ter vpis na nekatere srednje šole in fakultete (10).

SODELOVANJE Z MINISTRSTVOM ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT (MIZŠ)

Vzgojno-izobraževalne ustanove so izjemno pomembne za izobraževanje celotne družbe o preprečevanju nalezljivih bolezni. V sodelovanju z MIZŠ smo izvedli številne dejavnosti ter z obvestili in izobraževanji ozaveščali o pomenu cepljenja in o ukrepanju ob pojavu nalezljivih bolezni tako otrok in mladostnikov kot njihovih staršev in zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Prizadevamo si, da bi vsebine o cepljenju vključili v izobraževalne programe in interesne dejavnosti.

Izobraževalne ustanove upoštevajo priporočila in navodila za preverjanje cepilnega statusa dijakov in študentov, ki opravljajo praktični pouk v zdravstvenih ustanovah.

SODELOVANJE Z DRUŠTVOM ŠTUDENTOV MEDICINE SLOVENIJE (DŠMS) PRI PROJEKTIH »IMUNO« IN »VAKCINET«

Slovenski študenti medicine s projektoma »Imuno« in »Vakcinet« na poljuden in dostopen način širšo javnost seznanjajo z dejstvi o cepljenju ter s konstruktivnim razpravljanjem preko spleta in družbenih omrežij prispevajo k zmanjšanju strahu pred cepljenjem. Z njimi vzorno sodelujemo tudi primarni pediatri in šolski zdravniki.

IZOBRAŽEVANJE STROKOVNE JAVNOSTI

Spomladi leta 2017 smo na srečanju Pediatric Journal Club izvedli razpravljanje »pro et contra« na temo »Pediater kot cepitelj in policaj« ter opozorili na vlogo, ki nam jo nalaga zakonodajalec. Hkrati je potekal prvi študentski kongres o cepljenju projekta »Imuno« DŠMS, na katerem smo sodelovali s predavanjem z naslovom »Kdaj je dovolj«?

Prvo srečanje Slovenske medicinske akademije junija 2017 smo poimenovali »Posvet o cepljenju«. Primarni pediatri in šolski zdravniki smo kot najštevilčnejši izvajalci cepljenja o sodelovali s predavanjem »Vloga primarnega pediatra kot cepitelja« (iz prakse za akademijo).

V luči izbruhov ošpic v sosednjih državah smo v organizaciji Zbornice – Zveze junija 2017 nagovorili vodilne na področju zdravstvene nege iz večine slovenskih zdravstvenih domov s predavanjem »Izredni sestanek ob povečanem tveganju izbruha nalezljivih boleznih«.

Na XXVI. strokovnem srečanju ravnateljic in ravnateljev vrtcev in osnovnih šol novembra 2017 smo se udeležili razpravljanja na temo »Preprečevanje in obvladovanje nalezljivih boleznih s cepljenjem in z drugimi ukrepi«.

Sodelovali smo na okrogli mizi »Vakcinet« o vplivu zdravstvenih delavcev na precepljenost splošne populacije. Prav tako smo bili v eminentni družbi strokovnjakov na »Razbijanju mitov o cepljenju« v organizaciji »Vakcinet«.

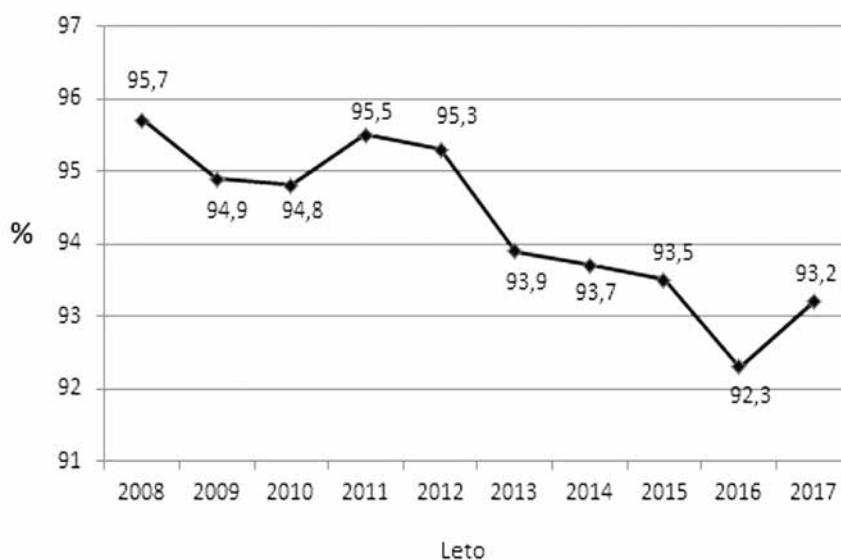
Na dvodnevem strokovnem srečanju »Medicina, pravo in družba 2018« smo obravnavali »Sodobne medicinske, pravne in etične izzive in dileme«. V prvem delu programa, ki je bil namenjen cepljenju, smo sodelovali s predavanjem »Cepljenje in pediaterov ugovor vesti«.

ZZS in Zbornica – Zveza sta aprila 2018 organizirali strokovno srečanje z okroglo mizo »Cepljenje proti nalezljivim boleznim – imamo zdravstveni delavci zares dovolj informacij?«, na kateri smo predstavili naša stališča. To je bil prvi tovrstni posvet in izobraževanje, namenjeno vsem zdravstvenim delavcem, ki sodelujejo pri obravnavi bolnikov. Prav to sodelovanje je temeljnega pomena za izboljšanje deleža cepljenih v državi.

Aprila 2018 je ZZS v sodelovanju z NIJZ organizirala izobraževanje »Inovativni pristopi v zdravstvu«, na katerem smo predstavili »Novosti v prizadevanjih za dvig deleža cepljenih v Sloveniji«.

MEDIJSKE AKTIVNOSTI

Poleg zdravstvenih delavcev imajo pomembno vlogo pri vplivanju na prepričanja in vedenja, povezana s cepljenji, tudi različni mediji. Najpomembnejši vir informacij o cepljenju slovenskih mater majhnih otrok so splet in družbeni mediji, celo bolj kot klasični mediji. Slovenske matere raje kot pri zdrav-

Slika 1. Delež cepljenih predšolskih otrok proti ošpicam, mumpsu in rdečkam v Sloveniji v letih 2008–2017 (povzeto po (2)).
Figure 1. Vaccination rate for measles, mumps and rubella in pre-school children in Slovenia in the period 2008 - 2017. Adapted from (2).

stvenih delavcih informacije o varnosti in neželenih učinkih cepiv iščejo na spletu in pri prijateljih (11).

Primarni pediatri in šolski zdravniki smo ob pomanjkanju nacionalne strategije za promocijo cepljenja dejavno pristopili k ozaveščanju splošne javnosti. S prispevki sodelujemo tako v klasičnih medijih kot na družbenih omrežjih in spletu. Že decembra 2016 so novico o ugovoru vesti pediatrinje dr. Bernarde Vogrin objavili vsi mediji, sledili pa so prispevki, ki so opozarjali na zaskrbljujoče zmanjševanje deleža cepljenih. Zaradi izbruha ošpic v sosednjih državah in zaradi nevzdržnih razmer na področju cepljenja v Sloveniji smo primarni pediatri in šolski zdravniki spomladi 2017 o tem obvestili številne najbolj odmevne in lokalne medije ter jih spodbudili k objavi prispevkov o nalezljivih boleznih in o pomenu cepljenja za zaščito pred njimi. Številne prispevke za ozaveščanje vseh zdravnikov so objavili v glasilu ZZS ISIS. Sodelovali smo v medijski kampanji MZ preko spletnih in klasičnih medijev ter prikazovalnikov v čakalnicah in avtobusih s kratkimi oglasi in videoposnetki odgovorov na vprašanja o cepljenju, ki so jih pediatrom zastavljali starši preko spleta. Na

spletnih seminarjih smo s študenti medicine s projekta »Imuno« razbijali mite in sporočali resnice o cepljenju.

Kljub velikim pritiskom nasprotnikov cepljenja smo se z jasnimi strokovnimi stališči na odborih Državnega sveta in parlamenta ter izpostavljenostjo v medijih postavili v bran ukrepom, predlaganim v noveli ZNB, ki bi zagotovili čim boljše zdravstveno oskrbo vseh otrok.

Podporo našim prizadevanjem je v aprilu 2018 s sprejemom in z izjavo za medije izrazil tudi predsednik države gospod Borut Pahor.

ZAKLJUČEK

S sodelovanjem, predanostjo ter pogumom smo slovenski primarni pediatri in šolski zdravniki v zadnjem letu dosegli izjemen uspeh – boljše kulturo cepljenja in ozaveščenost celotne družbe, ugodno naravnost do zaščite s cepljenjem in povečanje deleža cepljenih otrok.

S podporo in spodbujanjem delovanja vseh državnih ustanov – ZZS, MZ, NIJZ, ZIRS, MIZŠ, Zbornice – Zveze in medijev, z izobraževanjem strokovne javnosti ter z vzornimi prizadevanji študentov medicine smo v letu 2017 povečali delež cepljenih otrok v Sloveniji za vsa obvezna cepljenja, proti OMR za kar za 0,9 % (Slika 1) (2).

LITERATURA

1. Kraigher A, Ihan A, Avčin T. Cepljenje in cepiva – dobre prakse varnega cepljenja. Ljubljana: Sekcija za preventivno medicino SZD, Sekcija za klinično mikrobiologijo in bolnišnične okužbe SZD, Inštitut za varovanje zdravja RS; 2011.
2. Nacionalni inštitut za javno zdravje. Precepljenost predšolskih otrok v Sloveniji v letu 2017. Preliminarni podatki. Dosegljivo na: http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/predsolski_otroci_precepljenost_2017_12_03_2018.pdf
3. Učakar V, Fafangel M. Zaupanje in oklevanje pri cepljenju med materami majhnih otrok v Sloveniji V: Kraigher A, ur. Cepljenje: Stališča in odnos ključnih javnosti do cepljenja v Sloveniji. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ljubljana; 2018: 51–63.
4. Kmietowicz Z. “Tragedy” of 35 deaths from measles in Europe last year is unacceptable, says WHO. *BMJ* 2018; 360: k795.
5. Zakon o nalezljivih boleznih (uradno prečiščeno besedilo) (ZNB). Uradni list RS, št. 33/06; str. 8.
6. Nacionalni inštitut za javno zdravje. Navodila in priporočila za cepljenje. Dosegljivo na: URL: <http://www.nijz.si/sl/navodila-in-priporocila-za-cepljenje>
7. Ministrstvo za zdravje, Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije. Poročilo o delu Zdravstvenega inšpektorata republike Slovenije 2017. Dosegljivo na: http://www.zi.gov.si/fileadmin/zi.gov.si/pageuploads/porocila_o_delu/Leto_2017/Letno_porocilo_o_delu_ZIRS_2017_splet.pdf
8. Nacionalni inštitut za javno zdravje. Elektronski register cepljenih oseb in neželenih učinkov po cepljenju – eRCO. Dosegljivo na: <http://www.nijz.si/sl/elektronski-register-cepljenih-oseb-in-nezelenih-ucinkov-po-cepljenju-erco>
9. European confederation of primary care paediatricians. The ECPCP Velenje Statement. Dosegljivo na: <https://www.ecpcp.eu/resources/the-ecpcp-velenje-statement/>
10. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o nalezljivih boleznih. Dosegljivo na: <http://imss.dz-rs.si/imis/c859ebd4b-4de37f23174.pdf>
11. Vrdelja M. Komuniciranje cepljenja skozi prizmo situacijske teorije javnosti (magistrsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani; 2017.

Kontaktna oseba / Contact person:

Špela Žnidaršič Reljič, dr. med.

Služba za zdravstveno varstvo šolskih otrok in mladine

Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor

Ulica talcev 9

SI-2000 Maribor

Slovenija

E-pošta: spelazr@amis.net

Prispelo/Received: 27. 5. 2018

Sprejeto/Accepted: 4. 8. 2018